

ידי

סימן י"ג

משה

יד א' צ"ק הבר מאלא ג' א

ע"ג האש ממש כל זמן שהיא מגולה למעלה לא מיקרי הטמנה ושרי, וכן המנהג עכ"ל. הרי מבואר מדברי הפוסקים דהטמנה, באופן שאינו מגולה, ע"ג דבר המוסיף הבל אסור אפילו מבעוד יום אפילו באופן שמתירים שהייה כגון בדבר שנתכשל כל צרכו ומצטמק ורע לו עי' משנ"ב [שם ס"ק מ"ו]. והכי אי' להדיא בשו"ע [סימן רנ"ז סעיף ז] וז"ל כל היכא דאסרינן הטמנה אפילו בקדירה מבושלת כ"צ אסרינן, ואפילו במצטמק ורע לו. ואף שהרמ"א מביא שיטת המקיל בחי ובנתכשל כ"צ וכמו שמתירין שהייה באופנים אלו, וכתב הרמ"א דאין למחות על מקומות שנהגו כן. אעפ"כ כ' דאין לנהוג כן בשאר מקומות. ואף שיש דעות המקילים כשאין דעתו לצורך הלילה רק לצורך מחר [שם סעיף א] וכ' הרמ"א דיש לסמוך עליהם בדיעבד, אמנם מבואר שבודאי אין לסמוך על זה לכתחילה ע"ש. והטעם שהחמירו בהטמנה טפי משום דסתם הטמנה לצורך מחר וצריך חיתוי טפי שלא יתקרר התכשיל ולכך חיישינן בכל גווני ולא פלוג חכמים עי' משנ"ב [שם ס"ק ל"ג]. אשר ע"כ מבואר דלא נתנו לנו כח לחלק בהטמנה בין נדון לנידון ואפילו במקום שאין כלל חשש חיתוי. וממילא יש לכאורה לחוש בנדון דידן משום הטמנה.

אמנם, עדיין יש לדון באם יש בצורת סאויד משום הטמנה. הרי נכון שהמאכל עטוף לגמרי בכיסוי פלסטי, וגם שקוע לגמרי

במים החמים וליד דבר המוסיף הבל, ולכאורה זאת היא צורת הטמנה בדבר המוסיף הבל שאסרו חז"ל. אך יש לכאורה לטעון דליכא משום הטמנה כיון שמטמינים תוך המים החמים עצמם ומבשלים שניהם בב"א. הרי זה דומה למה שכ' החזון איש אר"ח [סימן ל"ז ס"ק ל"ב] שדן באם מותר להטמין פח של שמן תוך אמבטי וז"ל ונראה שר"ל להכניס הפח תוך אמבטי ואע"ג דזו חשיבא הטמנה כהיא דשבת [ל"ט]. דסילון של צונן לתוך אמה של חמין, ואסור להטמין את הצונן בכה"ג אפי' מבעו"י, מ"מ בחמין שבכלי מותר להטמין את הצונן דהרי מותר ליתן צונן ע"ג מיחם מבעו"י ולכסות ולא מיקרי הטמנה בדבר המוסיף הבל דב' קדירות זה ע"ג זה כחד קדירה הוא ולא אסרינן במה שהתחתון מעלה הבל לעליון וכו'. והכא בטומן צונן בתוך מים חמים כיון שאין כאן כיסוי אחר אלא המים עצמם הם הכיסוי, אין כאן משום הטמנה וכו'. ומתניתין היא [קמ"ה]: כל שבא בחמין מע"ש, שורין אותו בחמין בשבת. וקשה נהי דבישול ליכא, ליתסר משום הטמנה. אלא ודאי בקדירה ליכא משום הטמנה עכ"ל.

ביאור הדברים: מכיון דשניהם מתבשלים ביחד בסיר אחד ונצרכים לאש אחת אזי שם קדירה אחת ושם תבשיל אחד עליהם ולא מיקרי הטמנה. ולכאורה ה"ה בנדון דידן, מכיון שמתבשלים או מתחממים הכל ביחד, לית בהו שם הטמנה בדבר המוסיף הבל.

איברא יעי' בערוך השולחן [סימן רנ"ח סעיף ג] שכי' שאין להתיר לתת הכלי שהקוג"ל בתוכה לתוך הקדירה הגדולה של הצאליני"ט וכו', כיון שהקדירה בתוך התנור. ואסור אפילו מבעוד יום ע"ש. והכי איתא במשנה ברורה [שם ס"ק ב] וז"ל כ' אחרונים שאסור ליקח כלי ובתוכו משקה צונן ולתחוב אותו בשבת בכלי מלא מים חמין שיתחמם בתוכו אפילו לא יוכל לבוא ליד סולדת בו, שזהו דרך הטמנה ממש כיון שכולו טמון בתוכו עכ"ל. הרי מבואר שאפילו לתת מאכל כלי בתוך כלי אחר שמחמם מאכל אחרת ומתבשלים ביחד שנחשב כהטמנה גמורה.

וראיתי בספר הלכות שבת בשבת למו"ר הגרמ"מ קארפ שליט"א [ח"א דיני הטמנה אות כ] שמחלק ואומר דשאני אופן ששני המאכלים שבשני הכלים מתבשלים כאחד, ונצרכים לאש אחת תחתיהם בסיר א', שבאופן זה אינו דומה להטמנה וכדמבואר בחזו"א הנ"ל. משא"כ אם כבר נתבשל המאכל מע"ש לחוד, ואח"כ נותן בתוך העטיפה עם האוכל השני להתחמם בתוכה בזה י"ל דהוי כמטמין בתוכה. ונ"מ בזה בין קוגע"ל שכבר נאפה מבעוד יום ונותנים שם לשמור חומו דהוי כהטמנה משא"כ באורז וקישק"ע דמתבשלים בחמין והוי כתבשיל א', ומותר. ולפ"ז בנדון דידן באופן שמבשלים המאכל בתוך הסאוויד, לא יחול על זה שם הטמנה. משא"כ אם כבר נתבשל, ורוצה לשמור חומו אז יש לדון משום הטמנה.

אמנם לי נראה דאפילו באופן שמשתמש בכלי שלנו רק לחמם עדיין אין לחוש משום הטמנה. כי יעי' בספר שמירת שבת כהלכתה [ח"ב פרק מ"ב הערה רמ"ב] בשם רבו הגרש"ז אויערבך זצ"ל דכיון שכל כוונתו שעושה כן כדי שהאוכל שבתוך שקית לא יתפורר בתוך המרק מחמת הבישול, י"ל דאין זה דרך הטמנה. וכשו"ת מנחת יצחק [ח"ח סימן י"ז] מביא את דברי השואל להתיר קישק"ע שהוא תוך שק של פלסטיק, שהוא דרך בישולו ולא דרך הטמנה. הרי מבואר דכל שדרך בישולו הוא באופן טמון, ורק נותנים לתוך כלי או פלסטיק בשביל סיבה מיוחדת ולא משום הטמנה, אין לאסור. הרי בנדון דידן הואיל וזו כל צורת הבישול, ונותנים המאכל לתוך פלסטיק, לשמור על חומו ויתבשל כל המאכל בשוה, ולמנוע ממנו המים והאוויר - לכן נראה שאין זו הטמנה ושיש מקום להתיר. וכן הסכים מו"ר הגרי"ש פעלדר שליט"א ראש וועד הכשרות טאראנטא.

עכשיו נדון באם קיים איסור לתת אוכל יבש לגמרי שנתבשל כל צרכו מע"ש תוך הסאוויד בשבת משום דמיחזי כמבשל (דהרי משום בישול אין לאסור בדבר יבש שנתבשל כל צרכו). ולכאורה דבר זה מבואר לאיסור ממה דאי' בשולחן ערוך [סימן שי"ח סעיף ט"ו] וז"ל דבר שנתבשל כ"צ והוא יבש, מותר להניחו כנגד המדורה ואפילו במקום שהיס"ב - משמע שעל האש עצמו אסור.

וכ"כ להדיא בב"י שמביא דעת הר"ן שכ' אבל צונן שנתבשל מותר להניחו אפילו בכ"ר או כנגד המדורה ואפילו במקום שהיס"ב שאין דרך בישול בכך. אבל ע"ג האש ממש אסור. וכ"כ הרב המגיד [פרק כ"ב הלכה ד] בשם הרשב"א. והכי נפסק להדיא בשו"ע [סימן רנ"ג סעיף ב] דאם חסר אחד מכל תנאי חזרה, שוב אסור להחזיר ומשום מיחזי כמבשל, וגם אסור להחזיר לתוך הכירה משום מיחזי כמבשל ע"ש במשנ"ב [שם ס"ק נ"ה וס"ק נ"ח]. הרי למדנו, שאף בדבר יבש שנתבשל כ"צ, ששוב אין עליו אסור בישול, עדיין קיים איסור להעמיד מאכל לתוכה ומשום מיחזי כמבשל ולכאורה ה"ה בנדרון דידן.

איברא יש מקום לדון ולהתיר בנדרון דידן ע"י אמירה לעכו"ם ומשום שבות דשבות במקום עונג שבת. נכון דאי' ברמ"א [שם סעיף ה] ז"ל וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו אסור לומר לא"י לעשות וכו' ואם עשה כן אסור לאכלו אפילו צונן. וממשמעות דבריו משמע שכולל בזה גם איסור להחזיר דבר יבש ע"ג אש בשבת בלא תנאי חזרה. והכי איתא בביאור הלכה ד"ה להחם הקדירה, דאפילו דבר יבש שנתבשל מכבר ונצטנן לגמרי, אף דאין בו משום חשש בישול עוד, אפ"ה אסור לחממו בתנור ע"י א"י וכו' ואפילו דיעבד אסור גם בזה כשהוא חם עדיין וכשיהיה צונן מתיר בזה הפרי מגדים [ס"ק ל"ז] ע"ש.

אמנם ע"י בסוף דבריו שכ' ז"ל וב(פרי מגדים) [ס"ק ל"ח] כתב דכיון דקיימא לן דשבות דשבות לצורך שבת שרי לכתחלה, ובדבר יבש אין בו רק שבות דחזרה, אפשר דהמקיל בזה על ידי אינו יהודי אין גוערין בו. ועיין לקמן בסימן שי"ח בסופו מה שכתב השערי תשובה בשם מהרי"ט להקל בדבר יבש שאין בו מרק ליתנו תוך התנור על ידי אינו יהודי אף לכתחלה. ובסימן זה משמע מכמה פוסקים דאין סוברין כן, ועיין במגן אברהם [ס"ק ל"ו] ובתוספת שבת. ומכל מקום נראה דיש לסמוך עליו לצורך שבת להקל בזה וכנ"ל בשם הפרי מגדים. ובברכי יוסף מצאתי בשם אחד מן האחרונים שמצדד אפילו בדבר שיש בו מרק להקל להחם על ידי אינו יהודי אם נצטנן, אם אינו נותן על גבי האש או הכירה ממש. שסומך על הפוסקים שסוברים דאין בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן. וצריך עיון אם יש לסמוך על זה, דבסימן זה לא משמע כן. אך אם הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת, אפשר שיש לסמוך על זה עכ"ל.

הרי מסיום דבריו משמע, שנוטה להקל עכ"פ בדבר יבש לגמרי. ואף כי בחזו"א [סימן ל"ז ס"ק כ"א] ד"ה ונראה כ' להדיא לאסור באופן שאין תנאי חזרה, כ' טעמו להדיא דגבי חזרה אין האיסור במעשה נתינת הקדרה על גבי האש, אלא בהמצאותה ע"ג האש לאחר שהחזרה עליה. ולכן אף כאשר החזירה

עכו"ם (או אפילו ע"י קוף), עדיין הבעלים מוזהרים בשמא יחתה וחייבים להסירו עכת"ד. הרי בנדון דידן שאין כל חשש שמא יחתה, וכנ"ל, גם לדעת החזו"א יש להתיר ומשום שבות דשבות במקום מצות שבת.

אמנם ידענו דגם שבות דשבות ע"י עכו"ם לא נכון להתיר אלא באופן שליכא תקנה אחרת מבעוד יום. והכי אי' להדיא במשנה ברורה [סימן רנ"ה ס"ק א] ובשער הציון [סימן רמ"ד ס"ק ל"ה]. אשר ע"כ לא נכון לסמוך על דברינו להתיר להעמיד ע"י עכו"ם מאכל תוך הסאויד אפילו יבש שנתבשל כ"צ בשבת, אא"כ ליכא תקנה אחרת לתקן חמים אחרים מבעו"י.

ואסיים באזהרה חמורה כי הרבה פעמים מה שמבשלים תוך הסאויד נקרא (Rare) או (Medium) ולא שייך לו שם נתבשל כ"צ רק נתבשל כמב"ד. ויש על זה חשש איסור בישול דאורייתא כדאיתא בשולחן ערוך [סימן שי"ח סעיף ד] ובביאור הלכה [שם] ד"ה אפילו בעודו רותח.

והיוצא מדברינו, שמותר לתת מאכל חי תוך הסאויד בע"ש ואפילו סמוך לשבת,

שיהיה רק בשיל ואינו בשיל בעת הגיע שבת, כדי לאכלו ביום השבת, ובאופן שבתוך התנור היה אסור משום שהייה, כי בסאויד היכא שכוונתו הוא לצורך מחר, ליכא משום שהייה ולא משום הטמנה בדבר המוסיף הבל. אמנם אסור להעמיד בשבת את המאכל תוך הסאויד המופעל מע"ש אפילו כדי לחמם את המאכל שכבר מבושל כל צרכו בין דבר לח ובין דבר יבש. ואף ע"י עכו"ם אסור להעמיד מאכל בסאויד כשאינו מבושל כ"צ או בדבר לח אפילו מבושל כ"צ. אמנם יש מקום להתיר לומר לעכו"ם להעמיד מאכל יבש שנתבשל כ"צ תוך הסאויד בשבת ומשום שבות דשבות במקום צורך שבת, ורק במקום שלא היה אפשרות אחרת מבעו"י.

ואסיים באזהרה מדין בישולי עכו"ם. והוא דמכיון שהחום נמוך כ"כ ובדרך כלל יהיה בין 120 ל180 (Fahrenheit) ע"כ יש להזהיר המשגיחים שלא מספיק להדליק את הסאויד פעם אחת על חום נמוך שישאר דלוק כל היום. אלא בכל פעם שרוצה העכו"ם בהגבהת החום, חייבים המשגיחים להפעילה, כי יש לחוש לכל מדה ומדה בין המדות הנ"ל, שהיא היא חום המבשל והחום הנמוכה לא היה מספיק לבשל המאכל ההוא.

יעקב צבי הלוי הכר